

*Hayatını Vakıflara Vakfeden, Y. Mimar-Mühendis
Devoting a Lifetime to the Directorate General of Foundations, Architect-Civil Engineer*

Prof. Dr. Yılmaz Önge

Sadi Bayram *

Sadi Bayram, Klâsik Arkeolog olup, Oluş Arık, Rüçhan Arık, Gönül Öney'den Sanat Tarihi Sanat Tarihi dersleri almış, bu konularda kendini yetiştirmiş, 50 yıldan beri yayın yapmaktadır. 1965-1972 tarihleri arasında Önaşya Dergisi'ni 78 sayı yayınlamış, 1973'de Eski Eser Tescil Uzmanı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğüne intisap etmiş, 1976'da Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Dergiler Şubesi Müdürü olmuş, 1978'de Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv ve Yayın Dairesi Başkan Yardımcılığına atanmış, 1998'de Kültür ve Tescil Dairesi Başkanlığına getirilmiş ve bu grevinin ardından 2002'de kendi isteği ile emekli olmuştur.

1961 yılında mimar olarak girdiği Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde, Ali Saim Ülgen'in vefatından sonra O'nun yerine geçmiş, bir yandan da doktora yapmaya başlamış, 1971 yılına kadar Vakıflar'daki görevini sürdürmüştür. Sonrasında üniversiteye geçmiş, profesörlüğe kadar yükselmiştir. Makalemizde, Yılmaz Önge'nin Vakıflar'daki çalışmalarına değinilerek, yapmış olduğu yayınlarının dökümü verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yayın, vakıf çalışmaları, doktora, mimar.

After the death of Ali Saim Ülgen, Yılmaz Özge started to work at the Directorate General of Foundations, instead of Ülgen, in 1961. He continued his duty until 1971 whilst studying on his doctorate. Afterwards, he continued his career as an academician. The essay tells about his projects at the Directorate General of Foundations and a list of his publications.

Keywords: Publication, foundation projects, doctorate, architect

Mehmet Yılmaz Önge, anne tarafından Çerkeşi-Zâdelere¹ mensuptur. Çerkeş’de medfun Halvetiyye Şeyhi Pir-î sani Mustafa Çerkeşi’nin² torunudur. Annesinin babası 1873-1952 yıllarında yaşamış Mehmed Bahâeddin Efendi’dir. Annesi Ayşe Hanım, Saffet Tanman’ın ablasıdır³. Ayşe Hanım, Teyzesi Ayşe Necdet Hanım’nin oğlu Dr. Ahmet Kemâlettin Bey⁴ ile evlenmiş, bu evlilikten ablası Lâle Önge ve 01.01.1935’de İstanbul Bakırköy’de Mehmet Yılmaz Önge doğmuştur.

M. Yılmaz Önge, babasının görevi münasebetiyle İlk ve orta tahsilini Ankara’da, Cumhuriyetin ilk yıllarında Vakıflar Umum Müdürlüğü mimarı, Mimar Kemâlettin’in inşa ettirdiği Mimar Kemâl İlk Okulunda yapmış, vakıf şerbetini burada içerek kendini vakıf eski eser ve abidelerine adanmıştır. Liseyi Atatürk Lisesi’nde okumuş, İstanbul Teknik Üniversitesi’nden 1959 yılında mezun olmuş, 05.01.1960-01.10.1961 tarihleri arasında yedek subay olarak vatanî görevini ifâ etmiştir.

03.07.1961 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Dairesi’ne mimar olarak girmiş, 15.04.1963-30.11.1970 tarihleri arasında kadrosu İstanbul’da olmak üzere yine Ankara’da görev yapmış, eski eser sevgisi münasebetiyle modern mimariyi seçmeyerek restoratör olarak çalışmayı tercih etmiş, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde Sanat Tarihi Öğretim üyeliği de yapan Y. Müh. Ali Saim Ülgen (1913-1963) ile çalışma imkânı bulmuş, Ali Saim Bey’in⁵ 08.02.1963 tarihinde ebediyete intikal etmesiyle birlikte O’nun yerini alarak, Mühassıs Müşavir olarak görevini sürdürmüştü, bu arada Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde o tarihte Doçent olan Oluş Arık’ın yanında, Vakıflar Genel Müdürlüğü’ndeki işlerini aksatmadan, özveri ile doktora çalışmalarına da başlamıştır.

27.02.1971 tarihinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslâm Sanatları Tarihi Kürsüsü’ne, o tarihte Doçent olan Halûk Karamağaralı’nın asistanı olmuş, Anadolu

Selçuklu ve Osmanlı Camilerinde Sebil ve Şadırvanlar konulu doktora tezini 1972 yılında tamamlamıştır. Anadolu’da XII-XIII. Yüzyıl Türk Hamamları, konulu tezi ile de 1978 yılında doçent olmuştur.

O tarihte, A. Ü. İlahiyat Fakültesinde boş doçent kadrosu olmadığından, 1979’da, yeni kurulan Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü’nde göreve başlamış, 1985 yılında Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Başkanlığı’na getirilmiş, 1987’de Profesör olmuştur.

Yürüttüğü pek çok lisans ve lisans üstü çalışmaları dışında, kazı ve restorasyon çalışmalarını ihmal etmemiş, hatta daha da hızlandırmıştır.

-Selçuk Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Başkanlığı

-Selçuklu Araştırma Merkezi Başkanlığı, Kültür bakanlığı

-Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Konya Kurulu Başkanlığı

-Milletlerarası Anıtlar ve Sitler Koruma Kurulu ICOMOS üyeliği

-Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün restorasyon konusunda fahri danışmanlığı görevlerinde bulunmuştur. Prof. Dr. Halûk Karamağaralı ile birlikte Ahlat’ta kazılara iştirak etmiş, Prof. Dr. Semavi Eyice ile Silifke Çevresi Yüzey araştırmalarında bulunmuştur. Prof. Dr. Aptullah Kur’an’ın Anadolu Medreseleri kitabına ve rahmetli Ali Saim Ülgen’in çizdirerek, Türk Tarih Kurumu’na sattığı Mimar Sinan eserlerinin çizimleri üzerinde çalışan Aptullah Kuran’a da yardımcı olduğunu hatırlıyorum.

Bunların dışında da meslektaşlarının ve kendisinden ricada bulunanların problemlerinin çözülmesine yardımcı olmuştur.

Aziz dostum, Yılmaz Önge’den Hatıralar⁶:

Yıl 1967, aylardan Ocak, soğuk bir kış günüydü... Vakıflar Genel Müdürü Sayın Feramuz Berkol’u ziyarete gitmiştim. Karşılıklı sohbetimizden sonra, konu benim çi-

¹ Rahmetli Önge, Önsaya Dergisi’nin kudemli teknik personeli, aziz arkadaşım Çankırılı Muzaffer Özkan’a “hemşehrim” diyerek ayrı bir sevgi beslerdi.

² Müstafa Çerkeşi 1814’de vefat etmiştir.

³ Aziz dostumuz, İstanbul Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Baha Tanman’ın babasıdır. Dolayısıyla Sanat Tarihinin iki kudemlisi olan Yılmaz Önge ile Baha Tanman, kuzendirler.

⁴ Dr.Ahmet Kemâlettin Önge, bir süre İstanbul Şişli Eftal Hastanesi Baştabipliği görevini yapmıştır.

⁵ Ali Saim Ülgen’in Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne yaptığı hizmetler sebebiyle, onunla çalışan restoratör ve mimarların katılımı ile T.Vakıflar Bankası salonunda bir anma günü tertiplemiştik. Ali Saim Ülgen, Anıtların Korunması ve Onarılması I, Maarif basımevi, Ankara 1943, Maarif Vekâleti Antikite ve Müzeler Müdürlüğü’nün Yayınları, Seri. IV. Sayı.1.

⁶ Sadi Bayram, Bir Çınarın Arkasından, Yılmaz Önge Dostumuz Hakkında Kısa Anekdotlar, Prof.Dr. Yılmaz Önge Armağanı, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Konya 1993,s.357-362.

Gazeteci ve tarihçi Enver Behnan Şapolyo'nun evinde; Soldan sağa, İsmet Binark, Sadi Bayram, Şadi Bayramoğlu, Enver Behnan Şapolyo ve M. Yılmaz Önge.

kardığım **Önasya Mecmuası**'na geldi, Feramuz Bey, "bizde çalışkan ve Anadolu'yu çok gezen bir mimar arkadaş var, görüşmeni faydalı bulurum" dedi. Birkaç gün sonra, Küçük Tiyatro'nun olduğu bina, yani II. Vakıf Han'ın III. katında benim gibi genç, orta boylu, sıcak ve cana yakın bir dostla karşılaştım. Bir eski eserin önemli bir sorunu için hemen seyahate çıkması gerektiğinden sohbetimiz çok kısa sürdü.

1967 yılının Ağustos ayında bir gün öğleden sonra telefonum çaldı. Rahmetli dostum Önge; nazik ve kibar bir sesle kendisini tanıtarak, saat 18 civarında ziyaretime geleceğini, başka bir randevum olup-olmadığını sordu. Memnuniyetle beklediğimi söyledim. Dakik bir insan olan Yılmaz Önge, saat 18.00'de büronun zilini çalarak teşrif ettiler. Fermuarlı çantasından *Türk Su Mimarisinden Örnekler, Anadolu'da Bilinen En Büyük Selçuklu Havuzu* makalesi ile bunlara ait resim ve planını vererek, mümkünse Önasya Mecmuası'nda yayınlamamı rica ettiler. *Telif ücretimizin o tarihlerde 25.Tl. olduğunu* belirterek, yazı kurulunca uygun bulunduğu anda yayımlanır, gibi klâsik bir ifade ile cevaplandırdığımı hatırladıkça utanıyorum !..

Makaleyi okuyunca bir hazineyi keşfettiğimizi anlayarak, iki gün sonra kendisini aradım ve her pazartesi-perşembe günleri saat 17.00'de büroda yaptığımız sohbet toplantılarına davet ettim. Mutlak müdavimlerden olan adını rahmetle andığım *Enver Behnan Şapolyo, Hâmit Zübeyr Koşay*, rahmetli *Bekir Sıtkı Oransay*; her zaman olmasa da arada bir gelen Sayın *İsmet Binark, Nejat Sefercioğlu, Na-*

M. Yılmaz Önge, Ergül Önge, Kıbrıs Arşiv Müdürü Haşim Altan'ın eşi, Kıbrıs Arşiv Müdürü Haşim Altan, adını çıkaramadığım bir bey, Prof.Dr. Semavi Eyice eski Bulvar Palas Oteli lobisinde.

zım Dündar Saylan, Mete Gökten, Muzaffer Özkan, Erdoğan Tan, ağabeyim Şadi Bayramoğlu, Nazan Orhan, Cezmi Tunçer, diğer yazar ve dostlarımız ve büro personeli bu toplantılara katılır, toplantı yaklaşık saat 20.00'ye kadar sürerdi.

İlk sohbet toplantımıza katılan *Y. Mimar Müh. Yılmaz Önge*'den bütün müşterek dostlarımız hoşnut kaldılar, bilhassa *Enver Behnan Şapolyo* üstadımızın seri olarak yayımlanan *Türk Kültür Tarihi* makaleleri için ihtiyacımız olan geniş bir fotoğraf ve bilgi arşivi *Yılmaz Önge*'de bulunduğu için hepimiz memnun ve mütebessim idik. Artık Sayın Önge de

Yüksel Caddesi ile Karanfil Sokağın keşiştiği köşe, eski Rüyyam Lokantası bahçesi, soldan sağa; Muzaffer Özkan, Yılmaz Önge, Enver Behnan Şapolyo, Erdoğan Tan, Sadi Bayram.

Rüyyam Lokantası, Önasya Mecmuası kadrosu: Soldan sağa; İsmail Öztürk, Şadi Bayramoğlu, Nihal Bilge, Enver Behnan Şapolyo. Arkası dönük olanlar, soldan sağa; Muzaffer Özkan, Sadi Bayram, Yılmaz Önge, İsmet Binark.

Önasya ailesine katılmış, Ankara'da bulunduğu dönemlerde bu sohbet toplantılarının müdavimi olmuştum... Dergimize de her ay bir makaleyi mutlaka yetiştiriyordum. Seyahatten gelse de, gece sabahlıyor, ertesi sabah makalem hazır, akşama bürodayım müjdesini veriyordu. Enver Behnan Şapolyo ona *İstanbul Efendisi, Modern Evliya Çelebi* lakâbını vermişti.

Bazı akşamlar, sohbet kesilmiyor, hep beraber akşam yemeklerine, büroya yakın olan *Yüksel Caddesi*'nin başındaki o devrin bahçeli restoranı *Rüyyam Restoran*'a gidiyor ve orada rahle-i tedrise devam ediyorduk.

Bir gün, aziz ve muhterem dostumuz Önge, Ankara'ya gelen annesi ile birlikte büroya ziyarete gelmişlerdi. Hoş-beşten sonra, muhterem valideleri, *Mehmet* diye seslendi. Gayri ihtiyari etrafıma bakındım, şaşırđım. Hemen rahmetli Önge, atıldı, *bana evde Mehmet derler, iş hayatında ise Yılmaz, Mim'i dışarıda kullanmam*, dediği dün gibi kulaklarımda...

Divriği Uu Camii mahfel ahşap korkuluklarını ilk defa Rahmetli M. Yılmaz Önge Ankara'da bulmuş ve sahibi olduğum Önasya Dergisi'nde ilim dünyasına tanıtmıştır.

Sayın Önge, sohbet toplantılarına gelirken bir alışkanlık daha getirdi. Kızılay'daki Sergen Pastanesi'ne uğrayarak elinde bir kek paketiyle büroya girer, *çayla beraber iyi gider, kusura bakmayım*, derdi...

Makalelerini verirken daima, *bu ay hangi konu işleniyor, özel bir şey var mı?* diye sorar, diğer yazarların konularını merak eder, onlara uygun bir konuyu işlemeye çalışırdı. Tavizi hep kendinden veren bir kişiydi. Ayrıca diğer yazarların konusuna uygun resimler teminine bizden çok çalışır, gayret eder, gerekirse, diğer dostlarından istemekten çekinmez, kendi çalıştığı konuları hep söylerdi. Enver Hoca

Divriği Ulu Camii mahfeli ahşap korkulukları Ankara Vakıflar Müzesi'nde toplu halde.

Divriği Ulu Camii mahfeli ahşap korkuluklarından biri.

Divriği Ulu Camii mahfeli ahşap korkuluklarından biri.

Divriği Ulu Camii mahfeli ahşap korkuluklarından biri. ise karşı çıkar, konularını biraz saklamasını öğren, bilgileri senden alır ve işlerler, sen de açıkta kalırsın, dediğinde:

-Hocam, Türk sanatında işlenmemiş, ele alınmamış binlerce konu var, varsın işlesinler, bizde konu mu yok, konu

bakımından, bilgi bakımından hasis olmayalım, ben herkese elimdeki malzemelerimle yardım için daima hazırım, derdi. Ve yapardı rahmetli. Hepimiz için yapmıştır da... Kafasındaki bilgi ve yıllarca biriktirdiği arşivini başkaları ile paylaşmaktan sevinç ve zevk duyardı.

Yılmaz Önge, dinine inanan, orucunu tutan, namazını kılamayan; ancak, çalışmak da ibadettir diyen, öğle yemeklerini yemeyen, tahminen 1970'lere kadar filtresiz Yeni Harman sigarasını günde iki paket içen dostumuz, Yeni Harman'ın piyasadan kalkması üzerine Samsun Sigarası içmeye başlamış, kalp spazmı geçirmesi üzerine de sigarayı tamamen terk etmiş, eksikliğini de her yemekten sonra daima duymuş bir kardeşimizdi. Bize de bırakmayı, biraz az iç, demeyi de ihmal etmezdi.

Rahmetli Yılmaz Önge ile birlikte bazı seyahatlere de katıldık. *Milletlerarası V. Türk Sanatları Kongresi* münasebetiyle Prof.Dr. Nurhan Atasoy'un tertiplelediği 1975 yılı Eylül ayında 20 günlük Orta Avrupa turunda birlikteydik. 1978 yılında, *Divriği Ulu Camii ve Dar'üşşifası'nın Yapılışının 750. Yıldönümü* kitabı için birlikte Divriği'ye giderek çalışmalarda bulunduk. *Divriği Kale Camii*'ne birlikte çıktık. Caminin acıklı durumunu görerek, Kale Camii hakkında birlikte bir yayın yapmayı arzuladık. Ama bu satırların yazarı Divriği kitabının kötü baskısı sebebiyle bu yayından vazgeçmek zorunda kaldı, zira morali bozulmuştu. *Milletlerarası IX. Türk Sanatları Kongresi* için

Prof. Dr. M. Yılmaz Önge, Vakıf haftasında bir panelde konuşurken, kademine, bilgi ve görgüsüne, çeşitli olumsuzluklara rağmen eski eser heyecanını, sevgisini hiç kaybetmemiştir.

İstanbul Efendisi M. Yılmaz Önge, bir arkadaşını selamlarken.

birlikte Mısır'a gittik, Giza'da Piramitlere girerken, havanın çok sıcak olması dolayısıyla, Sayın Prof. Dr. Halûk Karamağaralı Kral mezar odasına girmedi. Rehberimiz de kalp rahatsızlığı olan girmesin diye açıkça bildirdi. Önge dostumuzdan da girmemesini rica ettik. Bize, *peki* demekle yetindi. Ancak, mezar odasına girdiğimizde, havanın çok az ve sıcak olması, kalabalığın oldukça fazla olması dolayısıyla yüzümüzden ve vücudumuzdan terler damlıyordu. Mezar odasına güçlükle varıp, kısa sürede incelememizi yapıp dönüşe geçerken, bir de ne görelim, Önge dostumuz, arkamızdan gelmiş ve mezar odasına kadar girmiş. *Niye geldin*, dediğimizde, *Bir şey olmaz, acı patlıcanı kırağı çalmaz, meraklanmayın, ben iyiyim*, sözleri kulağımızda çınlıyor şimdi.

Rahmetli dostumuz Önge, eğer boş zamanı varsa, kendini fazla yorulmuş hissederse, hemen başka bir işle dinlenmeğe çalışırdı. Eğer zihin isyan ederse, bu sefer de ağaç oymacılığı yapardı⁷. İyi bir hakkâktı. Türk motifleri üzerinde çalışırdı. Rahmetli *Ord. Prof. Dr. Ahmed Süheyl Ünver*'den tezhip, süsleme, kalem işi dersleri de almıştı. Mimari ile sanat tarihini bütünleştirmiş, istisnai kişilerden biri idi. Süheyl Hoca'yı kendine rehber edinmişti. Rehberi gibi kendisi de iyi kalpli, yardımsever, dürüst, çalışkan, vatanına, milletine gönülden bağlı, Osmanlı kültürünün bütün inceliklerine vakıf, eski İstanbul Efendisi tarzında kendisini yetiştirmiş ender ilim adamlarımızdan belki de sonuncusuydu. Kedisini tanımak, yakın dostluğunu kazanmak, şahsen bizim için iftihar edilecek bir olaydı.

⁷ Hakkı Duran'ın Çankırı Araştırma Sitesi'nde bulunan yazısında; Yılmaz Önge'nin anne tarafından dedesi Çerkeşşeyhizâde Mehmet Bahaeddin Efendi'nin Mustafa Kemal Paşa'ya " El işim olan ve kendimin ceviz ağacını oyarak işlediğim yazı takımını da ben hediye edeceğim" sözü merhum Önge'nin genlerden gelen bir hususunu ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır.

Sadi Bayram, Abdülkerim Erdoğan, Prof. Dr. Yılmaz Önge, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Gülbin Mesera Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde Sadi Bayram odasında inceleme yaparken.

Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tertip ettiğimiz *Vakıf Haftaları*'nın müdavimi olan Prof. Dr. M. Yılmaz Önge, *Bizleri bir kenara bırakın, gençlere sarılın, gençlere de bu imkânı verin ki onlarda yetişsin*, diyebilen müstesna insanlardan biriydi.

Kendisinin müstakil kitabı olmaması dolayısıyla, rahmetli Önge'yi çok sıkıştırmıştım. Her defasında, daha hazır değilim, idarecilik beni yoruyor, bir emekli olayım, ondan sonra gelecek kitaplar, diyordu. *Doktora ve doçentlik tezini yayımlayalım*, dediğimde ise, *ben tezlerimi yayımlayacak kadar bilgisiz miyim, tezler ayrı bir konu, kitaplar ayrı. Ben katalog kitapları yayımlayamam, senteze giderim. Türk sanatının artık kataloglara değil, sentezlere ihtiyacı var*, diyordu⁸.

Konya Selçuk Üniversitesi'nde idarecilikten yakınıyor, *makale yazmaya fırsat kalmıyor*, diyordu. Konya Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulu Başkanı olarak; Konya toplu taşımaya, raylı sistem kendisini çok yormuş, mücadele etmiş, sorumluları mahkemeye sevk etmesine rağmen sonuç alamamanın verdiği psikolojik durum için de, kendi kendini yiyor, *Alâaddin Tepesi etrafında raylı sistemin meydana getireceği rezonansın, Alâaddin Camii'ne zarar vereceğini, Belediye ve Valiliğin duruma seyirci kaldığını*, esefle belirtiyordu. Belki de vefatına sebep olan kalp krizi, bu konudan kaynaklanıyordu. Konyalılar, hiç bir zaman Sayın Yılmaz Önge'nin hakkını ödeyemezler.

Rahmetli Önge, vefatından bir gün önce eşi Ergül Önge'nin doktora yeterlik sınavına, Prof. Dr. Hatice Örcün Barışta, Prof. Dr. Ömür Bakırer ile birlikte girmiş, daha sonra, *Sahip Ata Fahrüddin Ali'nin türbe ve camisini aynı heyetle birlikte gezerek ilmi tartışmalara girmiş*, Ramazan'da aynı gün cuma namazını edâ etmiş, asistanlarına ve meslektaşlarına 50 kişilik iftar yemeği verip, o akşam bütün masaları dolaşarak, meslektaşlarıyla bir nevi vedalaşmış, o akşam yatarak ertesi günü olan 28 Mart 1992 Cumartesi sabahı saat 9.00' da ebediyete intikal etmiştir. Ruhu şad olsun!.. O'nun gibi bir insan, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne, Türk Sanatı ile uğraşan müesseselere hiç bir zaman gelme-

yecek, bıraktığı boşluk, hiç bir zaman doldurulmayacaktır. Bize kalan bu bâki kubbede hoş bir sedâ ile Türk sanatının çeşitli konularına ait yüzlerce makaledir. Tek oğlu, Mustafa Önge de restoratör mimar oldu. Çankaya Üniversitesi'nde Yard. Doç. Dr. olarak rahmet ve minnetle andığımız babasının izinde yürüyor...

Yüksek Mühendis-Mimar, Prof. Dr. M. Yılmaz Önge'nin *Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Mütahhasıs Müşaviri* olarak hizmet görürken fiilen restorasyonlarına katıldığı, projelerine katkıda bulunduğu vakıf abide ve eski eserden, *Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide Arşivi*'nden tespit edebildiğimiz, bizim rahmetliden duyduğumuz kadarıyla, üzerine emek verdiği eserlerin listesi aşağıdadır. Söz konusu eserleri ya bizzat, ya da rahmetli *Erol Yurdakul*, rahmetli *restoratör Ruhi Aydın*, rahmetli *Mehmet Oflaz*, *Yusuf Erdoğan*, *Celâl Babacan*, *Nazım Arpacı*, *Ahmet Çelik*, *Mehmet Ölçer*, *Muzaffer Erdoğan* eliyle yürütmüştür. Proje Bürosu başında şimdi Prof. Dr. olan dostumuz *Orhan Cezmi Tunçer*, *Mimar Filiz Aydın-Oğuz*, *Mimar (Doç. Dr.) Emre Madran*, *Mimar Ömer Özbek*, rahmetli Sanat Tarihçi *Erol Yurdakul*, desinatör *Tuna Kaynak* bulunuyordu. Ayrıca *Güler Bilecen*, Arşiv ve Sanat Tarihi konularında desteklerini hiçbir zaman esirgememiştir. Yılmaz Önge, Bir orkestra şefi gibi hareket etmiş, sık sık seyahatlerle de restorasyonları bizzat mahalinde kontrol etmiştir.

Üzerinde fiilen çalıştığı, gerek proje, ilmi katkı, restorasyon, gerekse kısmi onarımı yapılan vakıf abide ve eski eserler listesi

Afyon, İshaklı Kervansarayı,

Afyon- Bolvadin, Burmalı Minare,

Afyon -Bolvadin, Sinan Paşa Camii,

Amasya, Bedesteni (Rahmetli Restoratör, Sanat Tarihçi Erol Yurdakul ile birlikte)

Amasya, Pirlar Türbesi,

Amasya, Bayezid Paşa Camii,

Sağdan Sola, Son sıra: Dr. Yılmaz Önge, Sadi Bayram, İlhami..., Dr. Filiz Çağman, Dr. Zeren Tanındı, Dr. Esin Atıl Macaristan V. Türk Sanatları Kongresinde 1975.

⁸ Doktora tezi için o zamanki Türk Tarih Kurumu Başkanı rahmetle andığım Prof. Dr. Neşet Çağatay'a ricada bulundum, kontrollerini de üstlendim. Ebediyete intikalinden sonra yayımlandı. Doçentlik tezini de bendeniz Vakıflarda yayımladım.

Prof.Dr.Oluş Arık ve Doç..Dr.Yılmaz Önge Türk Sanatları Kongresi için 1987 Kahire'de Otel Önünde.

Amasya, Sultan II. Bayezid Külliyesi (İmâret ve Medrese onarımı),

Amasya, Çilehane,

Amasya Mehmed Paşa Camii,

Amasya Tokmakçı Hamamı,

Ankara Sulu Han (Erol Yurdakul ile birlikte)

Ankara-Ayaş, Killik Camii,

Antalya, Balı Bey Camii,

Antalya-Alanya,Akşebe Sultan Camii,

Antalya- Alanya şarapsa Han,

Antalya- Elmalı, Ömer paşa Camii,

Antalya Elmalı-Tekke, Abdal Musa Külliyesi (Yusuf),

Eskişehir, Kurşunlu Kervansarayı,

Eskişehir-Seyyitgazi Külliyesi,

Erzurum, Rüstem Paşa Bedesteni (Proje+Onarım),

Erzurum Ulu Camii,

Isparta Dalboyun Hamamı, (?)

Kırşehir, Ahî Evran Külliyesi (Erol Yurdakul İle birlikte),

Karaman Hafsa Sultan Medresesi,

Karaman İbrahim Bey İmâreti,

Karaman Pir Ahmed Bey Camii (Kazı+Onarım),

Karaman Yollarbaşı (İlistra) Ulu Camii,

Karaman, Maderî Mevlâna Camii Medresesi (Mevlevî-hâne - Müşterek Proje+ Onarım),

Karaman Alâattin Ali Bey Türbesi,

Karaman, Ermenek Ulu Camii,

Karaman-Ermenek, Tol Medrese (Proje+Onarım),

Karaman- Ermenek, Sıpas Camii (Proje+Onarım),

Karaman-Ermenek, Meydan Camii,

Kayseri, Külük Camii (Erol Yurdakul ile birlikte),

Kayseri, Hunat Hamamı (Erol Yurdakul ile birlikte),

Kayseri, Sahabiye,

Kayseri, Lâle Camii,

Konya, Alâeddin Camii,

Konya, Beyhekim Mescidi,

Konya, Hasbey Dar'ül-Huffazı,

Konya, Mevlâna Selsebili,

Konya- Meram Hamamı,

Konya-İlgın, Lala Mustafa Paşa Külliyesi,

Konya-Akşehir, Seyyid Mahmud Hayranî Türbesi,

Konya-Doğanhisar Deşdiğin Camii,

Konya-Akşehir, Taş Medrese (Türbeli kısım),

Konya-Karapınar, Selimiye Külliyesi (Kazı ve komple proje Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Döner sermaye adına),

Konya Mahkeme Hamamı,

Konya Dokuzun Han (Proje Başkanlığı, daha sonra Prof. Dr. Haşim Karpuz tarafından devam edilmiştir),

Konya- Beyşehir Eşrefoğlu Camii,

Konya-Seydişehir, Seyyid Harun Veli Hamamı,

Konya-Ereğli, Şifa (Rüstem Paşa) Hamamı,

Malatya Ulu Camii,

Mersin-Anamur, Mamuriye Kalesi Yanındaki Hamam,

Sivas, Gökmedrese,

Sivas, Güdükminare (Proje+Onarım),

Sivas, Keykâvus Dnar'üşşifası, (Onarım),

Tokat Ulu Camii,

Tokat Takvacılar Camii,

Tokat Ali Paşa Hamamı,

Tokat Niksar Ulu Camii,

İzmit, İGDAŞ Camii, yeniden düzenlen mihrap ve minber projesi,

Prof.Dr. M.Yılmaz Önge Bibliyografyası⁹

Kitapları

Divriği Ulu Camii ve Dar'üşşifasının 750. Yıldönümü Hatıra Kitabı (İbrahim Ateş-Sadi Bayram ile birlikte), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Emel Matbaası, Ankara 1978.

Anadolu'da XII-XIII. Yüzyıl Türk. Hamamları, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1995.

Türk Mimarisinde Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde Su Mimarisi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997.

⁹ Sadi Bayram; Yılmaz Önge Bibliyografyası(1935-1992), X. Vakıf Haftası Yılmaz Önge Restorasyon Semineri, Ankara 1993, s.305-310.; Semavi Eyice; Yılmaz Önge, Prof.Dr. Yılmaz Önge Armağanı, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Konya 1993, s. 3-12.

Makaleleri

Mader-i Mevlâna Camii, *Selâmet*, C.1,S.4, 1962.

Karaman'da Alaattin Ali Bey (Kızlar) Türbesi, *Selâmet*, C.1,S.8, 1962,

Çankırı Dar'üşşifası, *Vakıflar Dergisi*, S. V, 1962, s. 251-255.,

Ramazan Gecelerinde Türk Zevkinin Dahiyane Yenilik:Mahya, C.1.Selâmet, S.11, 1963.

Resimli Belgelerin Eski Eser Restorasyonlarındaki Önemi, *Önasya*, Cilt:6, Sayı:66, s.6-7.

Mersin-Anamur Mamuriye Kalesi Yanındaki Hamam, *Vakıflar Genel Müdürlüğü Bülteni*, İstanbul, 1970, s.106-114.

Osmanlı Mimarisinde Boyalı Taş Tezyinat, *Önasya*, Cilt:6 Sayı:67-68, Ankara, 1971, s.8-9.

Malatya Ulu Camiinde Bulunan Alçı Tezyinat, *Önasya*, Cilt:6, Sayı:69, Ankara, 1971, s.7-8.

Anadolu Selçukluları Devrinde Bazı Bina Tamirleri Hakkında, *Önasya*, Cilt:6, Sayı:70-71, Ankara, 1971, s.6-7.

Ahlat'ta XIII? Yüzyıl Nakışlarıyla Süslü Bir Eser, Boğatay Aka-Şirin Hatun Kümbeti, *Önasya*, Cilt:6, Sayı:72, Ankara, 1971, s.8-9,21.

Anadolu Selçuklu Mimarisinde Tabii Işıklandırma, *Önasya*, Cilt: 6, Sayı:73, Ankara, 1971, s.6-7,11.

Külliyelerimizin Yıkılan Hamamları, *Önasya*, Cilt:7, Sayı:74, Ankara, 1971, s.5-6,21.

Türkiye'de Yapılan İlk Atatürk Heykelleri, *Önasya*, Cilt:7, Sayı:75, Ankara, 1971, s.9-11.

Konya'da Bir Selsebil, *Önasya*, Cilt:7, Sayı:76, Ankara, 1971, s.8,17.

Anadolu'da XIII-XIV. Yüzyılın Nakışlı Ahşap Camilerinden Bir Örnek: Beyşehir Köşk Köyü Mescidi, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:9, Ankara, 1971, s.291-296.

Mimar Koca Sinan'ın İstanbul'daki Selatin Camilerine Getirdiği Bir Yenilik, *Töre*, Sayı:30, Ankara, 1971.

Eski Yapıların tınşa ve Onarım Kitabeleri Hakkında, *Önasya*, Cilt:7, Sayı:77-78, Ankara, 1972, s.6-7.

İstanbul'un Eski Kuyu Bilezikleri Hakkında, *Sanat Tarihi Yıllığı*, Sayı:5, İstanbul, 1973, s.261-280.

Konya'nın Meram Mesiresindeki Mimari Bir Manzume, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 10, Ankara, 1973, s.367-384.

Karamanoğlu Alaaddin Ali Bey Kümbetinin Restorasyonu, *Rölöve ve Restorasyon Dergisi*, Sayı:1, Ankara, 1974, s.21-46.

Konya-Akşehir-Seyyid Mahmud Hayrani Türbesinin Restorasyonu, *Rölöve ve Restorasyon Dergisi*, Sayı:2, Ankara, 1975, s.77-122.

Selçuklularda ve Beyliklerde Ahşap Tavanlar, *Atatürk Konferansları*, Sayı:5, Ankara, 1975, s. 179-196.

Mimar Gözüyle Kuş Evleri, *Kültür ve Sanat*, Sayı:5, İstanbul, 1911, s.88-91.

Anadolu'nun Türk-İslâm Devri Yapılarında Enterasan Bazı Kemer ve Tonozlar, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Sayı:9, Ankara, 1978, s.321-336.

Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası, (Derleyen olarak İbrahim Ateş, Sadi Bayram ile birlikte), Ankara, 1978.

Eski Türk Hamamlarında Aydınlatma, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 12, Ankara, 1978, s. 121-136.

The Original Architecture Of Irgandı Bridge İn Bursa, *Fifth International Congress of Turkish Art*, Budapeşte, 1978, s.693-704.

Anadolu'nun Bazı İslâmî Yapılarındaki Alemler Hakkında, *I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliğleri*, İstanbul, 1979, s.814-838.

Anadolu Selçuklu Devrine Ait Ahşap Bir Pencere Çerçevesi, *III Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, Bildirileri, İstanbul, 1979

Konya Beyhekim Mescidine Ait Olduğu Söylenen Pencere Kanatlan, *Bedrettin Cömertle Armağan*, Ankara, 1980, s.425-436.

Türk Yapı Sanatının Bugünkü Durumu, *Kültür ve Sanat (Milliyetçiler III. Büyük Kurultayı Tebliğleri)*, İstanbul, 1980, s.165-177.

-Türk Su Mimarisinde Selsebiller, 5-9 Mayıs 1980, İstanbul'da Sanat Tarihi Enstitüsünün 5. *Sanat Tarihi Semineri*.

Bursa'da Irgandı Köprüsü'nün Orjinal Mimarisi, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 13, Ankara, 1981, s.425-448.

Selsebillerimiz, (Süheyl Ünver ile birlikte), *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 13, Ankara, 1981, s.339-375.

İstanbul'da Fatih Devri Hamamlarından Çukur-Hamam, 19-23 Ekim 1981 İstanbul'da *IV. Milli Türkoloji Kongresi*, Sunulan Bildiri.

Eski Türk Hamamlarında Su Tesisatı ile ilgili Bazı Detaylar, *I. Uluslararası Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarih Kongresi* Bildirileri VI, İstanbul, 1981.

Türk Su Mimarisinde Suluk Adımı Verdiğimiz Çeşmeler, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, Konya, 1981,s.115-122.

Türk Mimarisinde Çivili Tezyinat, *IV. Türkoloji Kongresi*, 1982,

Mimarimizde Karamanoğlu Eserlerinin Yeri ve Karamanoğulları'nın Sanatı Hakkında Bazı Görüşler, *Türk Dili ve Yunus Emre*, Karaman, 1982, s.21-23.

Türk Sebil Mimarisinin Bilinmeyen Örnekleri: Emzikli Sebiller, *Lâle*, Sayı:1, İstanbul, 1982.

Bir Grup Çok Süslü Kahve Değirmeni, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Cilt:5, Ankara,1983, s.155-164.

Karaman'da Selçuklu Geleneklerini Yaşatan Bir Örnek: Hacı Ömer Ağa Evi, *Karaman Türk Dili ve Yunus Emre*, Konya, 1983, s.40-43.

Mimar Koca Sinan'ın Türk Mimarisine Getirdiği Bazı Yenilikler, *VIII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, 1983, s. 1697-1704.

Niğde-Aksaray Şeyh Turhasan Veya Hasan Dede Zaviyesi, *S.U. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, Sayı:2, Konya, 1983, s.145-154.

Arşivlerde Bulunan Milli Saraylarla ilgili Mimari Projeler, *Milli Saraylar Sempozyumu Bildiri Özetleri*, İstanbul, 1984, s.28.

Eğer Örtüsü Olarak Dokunmuş Konya Halıları, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 32, İstanbul, 1984, s.63-72.

Konya Sahib Ata Hangahı, *Suut Kemal Yetkin'e Armağan*, Ankara, 1984, s.281-293.

XIX-XX. Yüzyıllarda Konya ve Çevresinde Görülen Değişik Bir Ahşap Süsleme, *Konya*, Ankara, 1984, s. 127-132.

Vakıf Müessesesinde Su ve Önemi, *I. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara, 1984, s.23-33.

Konya Selçuklu Sarayının Restitüsyonu, 24-29 Eylül 1984 İstanbul'da *VI. Milli Türkoloji Kongresi*, Sunulan Bildiri.

Türkiye'de Kültür Mirası ve Bunun Korunması Konularında Kültürel ve Bilimsel Birikimler, 16-17 Şubat 1984 İstanbul'da Kültür Mirasımızı Koruma Semineri.

Konya ve Çevresindeki Mukarnaslı Şadırvanlar, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:19, Ankara, 1985, s.95-109.

Fatih ve Döneminin Mimarisi, 3-5 Mayıs 1985 Konya'da Fatih ve *Fetih Sempozyumu*, Sunulan Bildiri.

Modern Restorasyon Prensiplerinin Anadolu Türk Vakıf Abidelerindeki En Eski Uygulamalar, *II. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara, 1985, s.47-49.

Türk Mimarlık Sanatında Maket ve Maketçilik, *V.Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Bildirileri*, İstanbul, 1985.

Üzerleri Nakışlı ve Şiirli Konya Asaları, *Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler*, Cilt: 1, Ankara, 1985, s.368-376.

Üç Karamanlı Mimarisinin Tezyinatı, 6-7 Temmuz 1985 Karaman'da *25. Dil Bayramı ve Yunus Emriyi Anma Törenleri*.

Karaman Pir Ahmet Efendi Camiinin Restorasyonu, *S.Ü. Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, Konya, 1986, s.104-119.

-Mevlana Türbesinin Çini Tezyinatı, *I. Mevlana Kongresi Tebliğler*, Konya, 1986, s.401-408.

-Koca Sinan'ın Hamamlarında Görülen Bir Yenilik: Merkezi Kubbeli Örtü Sistemleri, *II. Uluslararası Türk ve İslâm Bilim Ve Teknoloji Tarihi Kongresi Bildirileri*, Cilt:2, İstanbul, 1986, s.81-8

Mimari Eserler Üzerine Bazı Yazılar, *X. Türk Tarih Kurumu Kongresi, Bildiri Özetleri*, Ankara, 1986, s.203-204

Vakıf Eski Eserlerinin Restorasyonu ve Uzman Yetiştirilmesi Hakkında Düşünceler, *I. Vakıf Şurası Kitabı*, Ankara, 1986, s.89-92.

Kırşehir Ulupınar Köyü Ziyaret Tepesi'nde Yapılacak Yunus Emre Türbesi, *S. Ü. Müh-Mimarlık Fak.Dergisi*, Sayı:2, Konya,1986, s.85-97.

Die Baeder Der Seldschukischen Karawanserein in Anatolien, *VI Internationales Kongresses Für Türkische Kunst München*,1987, s.281-285.

Erken Osmanlı Dönemi Osmanlı-Türk Sanatına Genel Bir Bakış (1300-1453) Ve Hacı Bayram-ı Veli Türbesi, *IV. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara, 1987, s.39-46.

Mevlâna Dergâhı Şadırvanı, *2. Milli Mevlana Kongresi Tebliğler*, Konya, 1987, s.61-71.

Mimar Koca Sinan'ın Konya ve Çevresindeki Hanları, *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, Kayseri, 1987, s.54-59.

Konya'daki Vakıf Eski Eser ve Abidelerin Çevre Düzenlemeleri, *Mimarlar Odası Konya Bülteni*, Sayı:2, Konya, Aralık1987,V. Vakıf Haftası Özel Sayısı, s. 1-4.

Türk Halk Mimarisinde Aynalı Tezyinat, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara, 1987, s.283-289.

Turkish Springing Fountain, *VIII. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi*, Kahire, 1987.

Alâaddin Keykubat Döneminde Konya'da inşa Edilmiş Mimarlık Eserleri, *Selçuk Dergisi*, Sayı:3 (Alâaddin Keykubat Özel Sayısı), Konya, 1988, s.49-60

Anadolu Türk Hamamları Hakkında Genel Bilgiler ve Mimar Koca Sinan'ın İnşa Ettiği Hamamlar, *Mimarbaşı Koca Sinan, Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, Vakıflar Genel Müdürlüğü yayınları, İstanbul, 1988, s.403-428.

Karapınar Sultan II. Selim Külliyesi, *Mimar Sinan Sempozyumu*, Konya, 17-18 Ekim 1988.

Mimar Koca Sinan'ın Sebilleri, *Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu*, Ankara, 24-27 Ekim 1988.

Mimar Koca Sinan'ın Şadırvanları, *Mimar Sinan Dönemi Mimarlığı ve Sanatı*, İstanbul, 1988, s. 189-198.

XIX. Yüzyıl Eklektik Osmanlı Mimarisinde Görülen Mağrib Etkisi, *VI. Milletlerarası Türkoloji Kongresi*, 19-23 Eylül, İstanbul, 1988, Sunulan Bildiri)

The Moorish Influence on Late Ottoman Architecture, *Cangres International D'Etüdes Sur La Çite Méditerranéenne*, Bari 4-7 Mai 1988.

Türk Mimarisinde Çivili Tezyinat, *E.Ü. Edebiyat Fakültesi Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, Sayı:4, İzmir, 1988, s.79-88

Alanya ve Alara Kalesindeki Selçuklu Hamamları, *Antalya 3. Selçuklu Semineri Bildirileri*, İstanbul, 1989, s.117-124.

Kıbrıs Eserlerinde Yaşatılan Türk Sanat ve Mimarlık Gelenekleri, *Arkaik Dönemden Bugüne Kıbrıs'ta Türk Kültürü ve Turizm Politikası Sempozyumu*, Lefkoşa, 1989, s. 100-111.

Sinan'ın İnşa Ettiği Hamamlar, VI, *Vakıf Haftası, Türk Vakıf Medeniyeti Çevresinde Mimar Sinan Dönemi Sempozyumu*, Ankara, 1989, s.235-252.

Türk-İslâm Devri Yapılarında Eski Eser Kaçakçılığı Ve Çareleri, *Türkiye'de Eski Eser Kaçakçılığı, Tahribat ve Korunumu Sempozyumu*, Ankara, 1989.

Konya Mevlâna Dergâhı'nda Yapılan Son Onarımlar Hakkında Düşünceler, VII. *Vakıflar Haftası* Kitabı, Ankara, 1990, s.319- 324.

Nevşehir Damat İbrahim Paşa Külliyesi, *Nevşehirli Damat İbrahim Paşa Sempozyumu*, Nevşehir 9-10 Mayıs 1990.

Toilets İn Turkish Ottoman Architecture, *Seventh International Congress Of Turkish Art*, Warsaw, 1990, s. 185-190.

Hafızasını Kaybeden Şehir: Konya, *T.M.M.O.B. Mimarlar Odası Konya Bülteni*, Sayı: 1990/1, Konya, 1990, \$.4-8.

Alanya ve Çevresindeki Yapılarda Görülen Selçuklu Devri Boyalı Nakışları Hakkında, *I.Alanya Tarih ve Kültür Semineri*, Alanya 16-18 Şubat 1991.

Anadolu'nun Tarihi Güvercinlikleri, IX. *Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi*, İstanbul, 23-27 Eylül, 1991.

Fıskiyeli Türk Çeşmeleri, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 22, Ankara, 1991, s.99-117.

Konyada Yeni Bulunan İlginç Bir Çift Kapı Kanadı, *I. Sanat Tarihi Araştırmaları Haberleşme Semineri*, İstanbul, 3-8 Haziran 1991.

Konya Evinin Tezyinatı, *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1991, s. 137-143.

Konyadaki Tek Kubbeli Selçuklu Mescidleri Hakkında Yeni Bilgiler, *I.Selçuklu Kültürü ve Medeniyeti Semineri*, Konya, 20- 21 Mayıs 1991.

Yunus Emre'nin Makamları (Anıt Mezarları), *VIII Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara, 1991, s.103-116.

Çuha ve Koza ile Yapılmış Türk Süslemeleri, *4. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, Ankara, 1992, s. 167-172.

-Antalya'daki Selçuklu Çeşmeleri, *4. Selçuklu Semineri*, Antalya 7-8 Mart, 1992.

Konyada Yeni Bulunan Alçı Süslemeler, *Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara, 1992, s.187-196,

Türk Sanatının Problemleri Ve Çözüm Yolları, *IX.Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara, 1992, s.347-349.

Korumacı ve Restoratör Olarak Mimar Koca Sinan, *S.Ü. Müh. Mim. Fak. Seminer*.